ASOS JOURNAL

The Journal of Academic Social Science

Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 8, Sayı: 107, Ağustos 2020, s. 457-468

ISSN: 2148-2489 Doi Number: <http://dx.doi.org/10.29228/ASOS.44208>

Yayın Geliř Tarihi / Article Arrival Date
13.06.2020

Yayınlanma Tarihi / The Publication Date
29.08.2020

Medet POLAT

Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı,
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
medet.polat@ogr.dpu.edu.tr

Özkan KILIÇ

Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim
Dalı, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
klcozkn2@gmail.com

Fulya TOPÇUOĞLU ÜNAL

Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler
Eğitimi Bölümü
fulyatopcuoglu@gmail.com

**ORTAOKUL 6. SINIF TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDAKİ
ETKİNLİKLERDE KULLANILAN KONUŞMA YÖNTEM VE
TEKNİKLERİNİN İNCELENMESİ**

Öz

Bu çalışmanın amacı; iki farklı yayınevi tarafından hazırlanmış olan ortaokul 6.sınıf Türkçe ders kitaplarındaki konuşma yöntem ve tekniklerinin karşılaştırmalı olarak incelenmesidir. Araştırmanın modeli nitel tarama desenlerinden doküman incelemesidir. Bu yöntemle dayalı olarak Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları ve Ekoyay Yayıncılık tarafından yayımlanan, toplam iki adet 6.sınıf Türkçe ders kitabı 2019 Türkçe öğretim programında yer alan konuşma yöntem ve teknikleri açısından incelenmiştir. Kitaplardaki verileri elde etmek için içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Elde edilen veriler frekans hesaplamaları ile ele alınıp tablo haline getirilmiştir. Bu bağlamda araştırma sonuçlarına göre 6.sınıf Türkçe ders kitaplarında ağırlıklı olarak güdümlü konuşma f(23), kelime ve kavram

havuzundan seçerek konuşma f(16), yaratıcı konuşma f(8) ve serbest konuşma f(7) yöntem ve tekniklerinin kullanıldığı; en az ikna etme f(1), empati kurma f(4), hafızada tutma f(2) yöntem ve tekniklerine yer verildiği; eleştirel konuşma, katılımlı konuşma ve tartışma yöntem tekniklerine ise hiç yer verilmediği tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Türkçe ders kitabı, Türkçe Öğretim Programı, Konuşma becerisi, Konuşma eğitimi, Konuşma yöntem ve teknikleri.

MIDDLE SCHOOL 6. EXAMINATION OF SPEAKING METHODS AND TECHNIQUES USED IN CLASSROOM TURKISH TEXTBOOKS

Abstract

The aim of this study is to present the secondary school 6, which was prepared by two different publishing houses. the aim of this course is to examine the methods and techniques of speaking in class Turkish textbooks. The model of research is document review from qualitative scanning patterns. Based on this method, published by the Ministry of National Education publications and Ekoyay Yayıncılık, a total of two 6.class Turkish Turkish textbook 2019 in terms of speech methods and techniques included in the Turkish teaching program has been examined. The content analysis technique was used to obtain the data in the books. The data obtained is discussed with frequency calculations and tabulated. In this context, according to the results of the research 6.in Turkish textbooks predominantly class-driven speech f(23), the F word and the concept by selecting from the pool of speech(16), creative speech, f(8) f and free speech(7) where methods and techniques are used, at least in persuasion, F(1), empathy F(4) retention f(2) is given to the place where methods and techniques; critical speech, speech discussion attended and it has been determined that any of the techniques are not used in the method.

Keywords: Turkish textbook, Turkish curriculum, speaking skill, speaking education, speaking methods and techniques.

GİRİŞ

İletişim, insanlığın varoluşundan itibaren çeşitli şekillerde varlığını sürdüren bir etkileşim yoludur. İletişim; bilgi üretme, aktarma ve anlamlandırma sürecidir (Dökmen,2008). Bireyin kendisini etkili ve doğru ifade edebilmesi için iletişimin önemi büyüktür. Geçmişten günümüze insanlar hem sözel hem de yazılı olarak çeşitli şekillerde iletişim kurmuşlardır. Birey duygu, düşünce ve isteklerini karşı tarafa aktarmak için diğer bireylerle etkileşim kurmaktadır. Bireylerin etkili iletişim becerisini ise büyük oranda, kullandıkları iletişim aracı olan dil belirler.

İnsanın sosyal bir varlık olması duygu, düşünce, istek, hayal ve gereksinimini çeşitli şekillerde paylaşmasını zorunlu kılmaktadır. Bu paylaşım, insanların dil becerilerini etkili bir şekilde kullanımı ile kişilik gelişimini ve sosyalleşmeyi de gerçekleştirmesinde yardımcı olur. Bireylerin yaşamlarında, iletişim konusunda kendilerini eğitmeleri ve etkili iletişim kurmaya çalışmaları önemli görülmektedir (Çetinkanat, 1996). Etkili bir iletişim kurmanın temelinde de iyi bir konuşma becerisine sahip olmak gelmektedir.

Konuşma düşüncelerin, duyguların ve bilgilerin seslerden oluşan dil aracılığıyla aktarılmasıdır (Demirel, 1999). Konuşma fiziksel ve zihinsel unsurların yardımıyla, bir sistem dâhilinde ses ve beden hareketleri ile gerçekleşen ifade biçimidir. Konuşma, dili oluşturan dinleme, konuşma, okuma, yazma becerileri arasında insanların iletişim kurmakta, kendisini ifade etmekte en çok kullandığı beceri alanıdır (Topçuoğlu Ünal ve Özden, 2018).

Bireyin sosyal hayatını devam ettirebilmesi ve çevresi ile etkili bir iletişim ortamı oluşturabilmesi için konuşma becerisi hayati bir öneme sahiptir (Uçgun,2007). Bireyin toplum içerisinde yaşamını devam ettirebilmesi, çevresi ile etkili bir iletişim ortamı kurarak yaşantılar oluşturabilmesi, bilimsel ve teknolojik gelişmelerle birlikte ortaya çıkan bilgi birikiminin etkin bir şekilde aktarımını yapabilmesi için konuşma becerilerini etkin bir şekilde kullanabilmesi gerekir (Doğan, 2009; Sevim ve Gedik, 2014). Konuşma öğrenme alanı, öğrencilerin çevreleriyle iletişim kurmaları, iş birliği yapmaları, ortak karar vermeleri ve karşılaştıkları sorunları çözmeleri açısından da önemlidir. Bu nedenle öğretmenin konuşma etkinliklerinde öğrencilerin her birinin ayrı ayrı söz almalarını sağlayarak, onları bu çalışmalara katması gerekmektedir. Hayatın her alanında doğru, güzel, etkili konuşan ve konuşulanları doğru anlayıp yorumlayan bireylerin yetiştirilmesi, onların diğer dil becerilerinde de başarılı olmalarına bağlıdır.

Bu nedenle konuşma öğrenme alanının okuma, yazma ve dinleme/izleme öğrenme alanlarıyla desteklenmesi gerekmektedir. Bireylerin etkili bir konuşma becerisine sahip olabilmeleri için de çeşitli konuşma yöntem ve teknikleri kullanılmaktadır. Farklı konuşma yöntem ve tekniklerinin kullanılması öğrencilerin derse katılımını da etkilemektedir. 2006 Türkçe dersi öğretim programında yer verilen bazı yöntem-teknikler ders kitaplarında ve derslerde kullanılmaktadır. Bu yöntem ve tekniklerden ikna etme yöntemi bir konu hakkında dinleyicilerin fikirleri kabul etmesini sağlamaktır. Eleştirel konuşma belirli bir konuyu olumlu ve olumsuz yanlarıyla ve tarafsız bir bakış açısıyla değerlendirerek yorum yapma, fikir ve çözüm üretme becerilerini geliştirmektir. Katılımlı konuşma dinleyicileri konuşma sürecine dâhil ederek ve yorum yapmalarını sağlayarak konunun daha iyi anlaşılmasını sağlamak amacıyla yapılır. Tartışma öğrencilerin bir konu üzerinde olumlu veya olumsuz fikirler yürüterek benimsedikleri fikirleri savunma becerisini geliştirmektir. Kendisini karşısındakinin yerine koyarak konuşma (empati kurma) konuşmada, karşısındakinin değer yargılarını, duygu ve düşüncelerini anladığını hissettirerek etkili bir iletişim kurmaktır. Güdümlü konuşma öğrencilerin konu hakkındaki bilgilerini, hislerini, duygularını aktarmak amacıyla yapılan bir konuşma tekniğidir. Kelime ve kavram havuzundan seçerek konuşma öğrencilerin öğrendikleri kelime, kavram, atasözü ve deyimleri anlatımlarında kullanmalarını sağlayarak söz varlıklarını ve ifade güçlerini zenginleştirmektir. Serbest konuşma öğrencilerin herhangi bir konudaki duygu, düşünce ve hayallerini sözlü olarak ifade güçlerini geliştirmektir. Yaratıcı konuşma öğrencilerin konuşma becerisini, konuşma yeteneğini ve yaratıcılığını geliştirmek amacıyla uygulanır. Hafızada tutma tekniğinde amaç ara vermeden konuşmanın devam etmesini sağlamaya çalışmaktır (Meb,2006).

MEB tarafından verilen bu yöntem ve teknikler öğretmenler tarafından programa paralel olarak ve ders kitaplarındaki etkinliklere göre kullanılmaktadır. Bu yöntem ve tekniklerin kullanılmasında ders kitaplarının da önemli bir yeri olmaktadır. Ders kitapları, yenilenen öğretim programlarında öngörülen temel öğretim stratejilerinin uygulamaya konulması bakımından öğretmenler için de rehber niteliği taşımaktadır (Uzuntiryaki ve Boz, 2006). Ders kitabı bir eğitim programında yer alan hedef, içerik, öğretme-öğrenme süreci ile ölçme

değerlendirme boyutlarına uygun olarak hazırlanmış ve öğrenme amaçlı kullanılan bir öğretim materyalidir (Demirel ve Kıröğlu, 2006). Ders kitaplarının eğitim-öğretim açısından bu kadar önemli olduğu vurgulandığı için, bu kitapların eğitim ve öğretimin amaçlarına uygun şekilde geliştirilmiş ve nitelikli olması zorunludur (Gür, Coşkun ve Sağlam, 2013). Ders kitaplarında kullanılan etkinlikler, sorular, resimler öğrencilerin hazır bulunuşluklarına ve seviyelerine uygun olmalıdır. Bununla beraber Türkçe ders kitaplarında kullanılan yöntem ve teknikler öğrencilere farklı yaşantılar sunmalı ve dersi farklı hale getirmelidir. Ders kitaplarının öğretmenlere yardımcı birer kaynak olduğunu düşünürsek bu ders kitaplarıyla beraber yöntem ve tekniklerde bir o kadar yardımcı unsurlardır. Ders kitaplarının içerisinde verilen bu yöntem ve teknikler dersi monotonluktan kurtarıp öğrencilere farklı yaşantılar sunulmasını sağlamaktadır. Ders kitaplarına bu yöntem ve teknikleri ekleyerek dersi geleneksel bir anlatım yolundan kurtarıp zengin ve etkili bir konuşma ortamı oluşturulmaya çalışmalıdır.

Bu araştırmada amaç ortaokul 6. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerde kullanılan konuşma yöntem ve tekniklerini ortaya koymak ve bu yöntem-tekniklerin Türkçe ders kitaplarında kullanım sıklıklarına eleştirel bir bakış açısı getirmektir.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Araştırmada nitel araştırma deseni kullanılmıştır. Nitel araştırmalar bir problemi keşfetme/inceleme ve bir konuyla ilgili derinlemesine anlayış geliştirme amacıyla yürütülen araştırmalardır. Bu doğrultuda, araştırmanın amacı ve araştırma soruları katılımcıların deneyimlerini öğrenmek için kapsamlı bir şekilde ifade edilir (Creswell, 2012). Nitel araştırmada verilerin geçerliliği ve ulaşılan sonuçların doğruluğu önemli olduğu için araştırmacı konusuna ve hedef kitlenin özelliğine göre birden çok araştırma metodundan yararlanabilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2006).

İncelenen Kitaplar

Çalışmanın evrenini 2019-2020 ortaokul 6. sınıf Türkçe ders kitapları oluşturmaktadır. Araştırmada 2019-2020 eğitim öğretim yılında Türkçe dersi kapsamında okutulmasına karar verilen Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları ve Ekoyay Yayıncılık tarafından yayımlanan, toplam iki adet 6. sınıf Türkçe ders kitabı incelenmiştir. Bu yayınlar aynı zamanda çalışmanın evreninin tamamını oluşturduğu için bütün evrene ulaşılmış ve ayrıca bir örneklem alma yoluna gidilmemiştir.

Tablo 1: İncelenen Türkçe Ders Kitaplarına Yönelik Genel Bilgiler

Kitabın Adı	Yazar/Yazarlar	Editör	Yayınevi
Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 6. Sınıf Ders Kitabı	Sabri CEYLAN, Kadir DURU, Gülten ERKEK, Murat PASTUTMAZ	Doç. Dr. Zekerya BATUR, Sabri CEYLAN	Millî Eğitim Bakanlığı
Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 6. Sınıf Ders Kitabı	Tuncay DEMİREL	Tuncay DEMİREL	Ekoyay Eğitim Yayıncılık Matbaacılık

Verilerin Toplanması

Araştırmada verilerin toplanmasında Milli Eğitim Bakanlığı ve Ekoyay yayınlarının hazırladığı 6.sınıf Türkçe ders kitapları kullanılmıştır. Kaynak taraması yapıldıktan sonra metinler ve etkinlikler tek tek incelenmiştir. Metinlere bağlı olarak yapılan etkinliklerde kullanılan yöntem ve teknikler bulunmuş olup tablo haline getirilmiştir. Yöntem ve tekniği açıkça belirtilmeyen etkinliklerde Meb 2006 Türkçe Öğretim Programında yer alan konuşma yöntem ve teknikleri amaç ve uygulama aşamaları dikkate alınıp çıkarım yapılarak uzman görüşüne başvurulmuştur.

Verilerin Analizi

Çalışmada var olan durumları ortaya koymak hedeflendiğinden nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi kullanılmıştır. Doküman incelemesi araştırılan olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar. Dokümanlar nitel araştırmanın yazılı kaynağının iyi bir örneğini oluşturur ve onlara genellikle özel bir ilgi gösteren katılımcıların hem kendi dillerinde hem de kelimeleriyle olmanın avantajını taşır (Creswell, 2017). Eğitimle ilgili araştırmalarda müfredat programları, okul içi ve okul dışı yazışmalar, toplantı tutanakları, ders kitapları, öğrenci kayıtları, öğretmen ve öğrenci el kitapları, ders ve ünite planları vb. dokümanlar kullanılabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2006).

Çalışmadaki verilerin analizinde içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizinde temelde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bununla birlikte çalışmada toplanan veriler çalışmanın amacı doğrultusunda frekans hesaplamaları kullanılarak sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırmada yöntem ve tekniklerin kitaplardaki dağılımı esas alınmıştır. Kitaplardan elde edilen bulgular tablo haline getirilmiş ve bulgular yorumlanmıştır.

BULGULAR VE YORUM

İncelenen Türkçe ders kitaplarına yönelik tema sayıları, ders kitabındaki metin sayıları, dinleme metni sayıları ve serbest okuma metni sayıları Tablo 2’de verilmektedir.

Tablo 2: İncelenen 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarına Yönelik Bilgiler

İncelenen Konular	MEB Yayınları	Ekoyay Yayınları	Toplam
Tema Sayısı	8	8	16
Ders Kitabındaki Metin Sayısı	24	24	48
Dinleme Metni Sayısı	8	8	16
Serbest Okuma Metni Sayısı	8	8	16
Toplam Metin Sayısı	40	40	80

Tablo 2 incelendiğinde, iki kitapta da tema sayısının f(8), metin sayısının f(24) olduğu görülmektedir. Bununla birlikte her iki kitapta da dinleme metni adı altında f(8) ve serbest okuma metni adı altında f(8) adet metin yer almaktadır. Serbest okuma metinlerinin derste işlenmesi zorunlu olmadığı gibi, bu metinlerin altında etkinlik de olmadığı için hangi konuşma yöntem ve tekniklerinin kullanılacağına dair bir açıklama da yapılamamaktadır. Bu nedenle serbest okuma metinleri çalışmaya dâhil edilmemiştir.

Tablo 3: MEB Türkçe 6.Sınıf Ders Kitabında Yer Alan Konuşma Yöntem ve Tekniklerinin Tema ve Metin Adlarına Göre Dağılımı

Tema ve Metin Adları	İkna Etme	Eleştirel Konuşma	Katılımlı Konuşma	Tartışma	Empati Kurma	Güdümlü Konuşma	Kelime Ve Kavram Havuzundan Seçerek Konuşma	Serbest Konuşma	Yaratıcı Konuşma	Hafızada Tutma	Yöntem belirtilmemiş
1.Tema: Okuma Kültürü											
Bu Da Benim Öyküm						x					
Arıyorum							x				
Canım Kitaplığım								x			
Heykeli Dikilen Eşek											x
2. Tema: Millî Mücadele ve Atatürk											
Türk Askerinin Cesareti							x				
Yaşlı Nine											x
15 Temmuz							x				
120							x				
3. Tema: Bilim Ve Teknoloji											
Aziz Sancar						x					
İnsanlar Zamanı Eskiden Nasıl Ölçerdi?									x		
Teknoloji Bağımlılığı											x
Bak Postacı Geliyor Selam Veriyor						x					
4. Tema: Erdemler											
Vermek Çoğalmaktır						x					
Sevgi Diyen Çağlar Aşar						x					
Gümüş Kanat						x					
Balıkçıl									x		
5.Tema: Doğa Ve Evren											
Merak Ettiklerimiz											x
Afyon						x					
Su Kirliliği						x					
Kar Kristallerinin Peşinde Bir Yaşam									x		
6.Tema: Milli Kültürümüz											
Anadolu								x			
Tarhananın Öyküsü						x					
Ana Dili								x			
Kara Tren						x					
7.Tema: Sağlık Ve Spor											
Bisiklet Zamanı							x				

Yemek, İçmek Ve Sindirmek	x	
Obezite Hakkında 10 Soru 10 Cevap		x
Vazgeçmeyenlerin Hikayesi		x
8.Tema: Birey Ve Toplum		
Evet Efendim		x
Sen De Bir İyilik Yap	x	
Dostluğa Dair		x
Hacettepe		x

Tablo 3'te görüldüğü üzere MEB Türkçe 6.sınıf ders kitabında toplam f(32) konuşma etkinliği yer almaktadır. Sözü edilen konuşma etkinliklerine ilişkin öğrenciler tarafından uygulanması beklenen konuşma yöntem ve teknikleri; ikna etme f(1), güdümlü konuşma f(11), kelime ve kavram havuzundan seçerek konuşma f(7), serbest konuşma f(6), yaratıcı konuşma f(3) kullanılmıştır. 4 etkinlikte ise yöntem ve teknik belirtilmemiştir. Eleştirel konuşma, katılımlı konuşma, tartışma, empati kurma, hafızada tutma tekniği gibi konuşma yöntem ve tekniklerine ise kitapta yer verilmediği görülmektedir.

Tablo 4: Ekoyay Türkçe 6.Sınıf Ders Kitabında Yer Alan Konuşma Yöntem ve Tekniklerinin Tema ve Metin Adlarına Göre Dağılımı

Tema ve Metin Adları	İkna Etme	Eleştirel Konuşma	Katılımlı Konuşma	Tartışma	Empati Kurma	Güdümlü Konuşma	Kelime Ve Kavram Havuzundan Seçerek Konuşma	Serbest Konuşma	Yaratıcı Konuşma	Hafızada Tutma Tekniği
1.Tema: Doğa ve Evren										
Meşeler						x				
Tartışarak... Gerçeğe Doğru									x	
Elveda Ağustos Böceği										x
Deniz Hasreti						x				
2. Tema: Millî Mücadele ve Atatürk										
Kuşların Çektiği Kağrı							x			
Çanakkale							x			
Anadolu İmecesini									x	
Baba					x					x
3. Tema: Çocuk Dünyası										
Uçurtma					x					
Oyun							x			
Kanatların Çocuklar									x	
Oyuncak							x			
4. Tema: Erdemler										
Sevgiyle						x				
Azim									x	

İyilik Üzerine	x	
Ceylana Yardım Edenler		x
5. Tema: Millî Kültürümüz		
Gazlı Göl	x	
Forsa		x
Nineme Ninni	x	
Öğretmenimin Mektubu	x	
6. Tema: Bilim ve Teknoloji		
Büyük Keşifler		x
Mavi Portakal	x	
Buldum... Buldum...	x	
İçimdeki Müzik	x	
7. Tema: Sanat		
Çocuk ve Resim	x	
Yaz Sinemaları	x	
Yürekler	x	
Mozart'ın Müziği		x
8. Tema: Vatandaşlık		
Kurtla Köpek		x
Nazilli Destanı		x
Vatan Sevgisini İçten Duyanlar	x	
Seyfi Dede		x

Tablo 4'te görüldüğü üzere Ekoyay Türkçe 6.sınıf ders kitabında toplam f(32) konuşma etkinliği yer almaktadır. Sözü edilen konuşma etkinliklerine ilişkin öğrenciler tarafından uygulanması beklenen konuşma yöntem ve teknikleri; empati kurma f(4), güdümlü konuşma f(12), kelime ve kavram havuzundan seçerek konuşma f(9), serbest konuşma f(1), yaratıcı konuşma f(5), hafızada tutma tekniği f(2) kullanılmıştır. İkna etme, eleştirel konuşma, katılımlı konuşma, tartışma gibi konuşma yöntem ve tekniklerine ise kitapta yer verilmediği görülmektedir.

2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı incelendiğinde (2019b: 56) 6. sınıf öğrencilerinin serbest, güdümlü, yaratıcı, hafızada tutma tekniği ve kelime kavram havuzundan seçerek konuşma yöntem ve tekniklerini kullanmaları istendiği görülmektedir. Bu bağlamda MEB Türkçe 6.Sınıf Ders Kitabında serbest konuşmaya f(6), güdümlü konuşmaya f(11), yaratıcı konuşmaya f(3), kelime ve kavram havuzundan seçerek konuşmaya f(7) kez yer verildiği görülmektedir. Hafızada tutma tekniğine ise yer verilmemiştir. Ekoyay Türkçe 6.Sınıf Ders Kitabında ise serbest konuşmaya f(1), güdümlü konuşmaya f(12), yaratıcı konuşmaya f(5), hafızada tutma tekniğine f(2), kelime ve kavram havuzundan seçerek konuşmaya ise f(9) kez yer verildiği görülmektedir.

Tablo 5: Altıncı Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Konuşma Yöntem-Teknikleri

	İkna Etme	Eleştirel Konuşma	Katılımlı Konuşma	Tartışma	Empati Kurma	Güdümlü Konuşma	Kelime ve Kavram Havuzundan Seçerek Konuşma	Serbest Konuşma	Yaratıcı Konuşma	Hafızada Tutma Tekniği	Yöntem belirtilmemiş
MEB Türkçe 6	1	-	-	-	-	11	7	6	3	-	4
Ekoyay Türkçe 6	-	-	-	-	4	12	9	1	5	2	-

Tablo 5’te konuşma etkinliklerinin uygulanmasında kullanılması istenen yöntem ve tekniklere yer verilmiştir. MEB 6. sınıf Türkçe ders kitabı konuşma etkinliklerinde öğrenciler tarafından uygulanması istenen yöntem ve teknikler arasında ikna etme f(1), güdümlü konuşma f(11), kelime ve kavram havuzundan seçerek konuşma f(7), serbest konuşma f(6), yaratıcı konuşma f(3) kez yer almaktadır. Eleştirel konuşma, katılımlı konuşma, tartışma, empati kurma, hafızada tutma tekniği gibi yöntem ve tekniklere ise yer verilmediği görülmektedir. Bu bağlamda değerlendirecek olursak MEB 6. sınıf Türkçe ders kitabında mümkün olduğunca farklı konuşma yöntem ve tekniklerine yer verildiği görülmektedir. 4 adet etkinlikte ise kullanılması istenen yöntem ve tekniğin belirtilmediği görülmektedir.

Ekoyay 6. sınıf Türkçe ders kitabı konuşma etkinliklerinde ise öğrenciler tarafından uygulanması istenen yöntem ve teknikler arasında empati kurma f(4), güdümlü konuşma f(12), kelime ve kavram havuzundan seçerek konuşma f(9), serbest konuşma f(1), yaratıcı konuşma f(5), hafızada tutma tekniği f(2) kez yer almaktadır. İkna edici konuşma, eleştirel konuşma, katılımlı konuşma, tartışma gibi yöntem ve tekniklere ise yer verilmediği görülmektedir. Bu bağlamda değerlendirecek olursak Ekoyay 6. sınıf Türkçe ders kitabında mümkün olduğunca farklı konuşma yöntem ve tekniklerine yer verildiği görülmektedir. Buna ek olarak Ekoyay 6. sınıf Türkçe ders kitabı konuşma etkinliklerinde kullanılması istenen yöntem ve teknikler açıkça belirtmiştir.

Araştırma kapsamında incelenen kitaplar göz önünde bulundurulduğunda en sık kullanılan konuşma yöntem ve tekniklerin güdümlü konuşma f(23), kelime ve kavram havuzundan seçerek konuşma f(16), yaratıcı konuşma f(8), serbest konuşma f(7), empati kurma f(4), hafızada tutma tekniği f(2) ve ikna etmenin f(1) olduğu; eleştirel konuşma, katılımlı konuşma, tartışma yöntem ve tekniklerine ise her iki kitapta da yer verilmediği görülmektedir.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışma kapsamında incelenen Türkçe 6.sınıf ders kitaplarında konuşma becerisini geliştirmeye yönelik ağırlıklı olarak güdümlü konuşma f(23), kelime ve kavram havuzundan seçerek konuşma f(16), yaratıcı konuşma f(8) ve serbest konuşma f(7) yöntem ve tekniklerine yer verilmiştir. Eleştirel konuşma, katılımlı konuşma ve tartışma yöntem tekniklerine ise hiç yer verilmemiştir. Türkçe Dersi Öğretim Programının amaçlarından biri de öğrencilere eleştirel olma özelliğinin kazandırılmasıdır. Bu bağlamda incelenen kitapların hiçbirinde yer almayan eleştirel konuşma, katılımlı konuşma, tartışma yöntem ve tekniklerine de yer verilmesi; sadece

bir kez kullanılması istenen ikna etme yöntem ve tekniğine daha sık yer verilmesi programın amacına ulaşabilmesi açısından önemlidir.

MEB Türkçe 6.sınıf ders kitabında ikna etme f(1), güdümlü konuşma f(11), kelime ve kavram havuzundan seçerek konuşma f(7), serbest konuşma f(6), yaratıcı konuşma f(3) yöntem ve tekniklerine yer verilirken eleştirel konuşma, katılımlı konuşma, tartışma, empati kurma, hafızada tutma tekniği gibi konuşma yöntem ve tekniklerine ise kitapta yer verilmediği görülmektedir. Ekoyay Türkçe 6.sınıf ders kitabında ise empati kurma f(4), güdümlü konuşma f(12), kelime ve kavram havuzundan seçerek konuşma f(9), serbest konuşma f(1), yaratıcı konuşma f(5), hafızada tutma tekniğine f(2) yer verilirken ikna etme, eleştirel konuşma, katılımlı konuşma, tartışma gibi konuşma yöntem ve tekniklerine ise kitapta yer verilmediği görülmektedir. Etkinliklerde aynı konuşma yöntem ve tekniklerine birden çok kez yer vermek yerine farklı yöntem ve tekniklerin kullanılması hem homojen bir dağılım sağlayacaktır hem de ders sürecinin daha verimli olmasını sağlayacaktır. Bu nedenle dersin öğretmenleri yöntem ve tekniği belirtilmemiş olan etkinlikleri uygulatarak bu anlamda çeşitlilik sağlayabilirler.

Karadüz ve Damar (2015) konuşma yöntem ve tekniklerini öğretmen görüşlerine göre değerlendirmişlerdir. Öğretmenlerin çoğunluğu yöntem ve teknikleri işlevsel olarak belirtseler de işlevsel olarak görmeyen öğretmenlerin uygulama aşamasında sınıfların kalabalık olması ve müfredat yetiştirme telaşından dolayı sorun yaşadıkları belirtilmiştir. Bu sonuç ders kitabındaki konuşma yöntem ve tekniklerin bazılarının hiç yer almaması bazılarının ise diğerlerine oranla fazlaca yer bulması sonucuyla örtüşmektedir.

Demir ve Ersöz (2014), öğretmenlerin büyük çoğunluğunun; yöntem ve teknikler hakkında bilgi yetersizliği, ders süresinin yeterli olmaması, yöntem ve tekniklerin bir kısmının Türkçe dersi hedeflerini gerçekleştirmede yetersiz kalması, ders programının yoğun olması gibi gerekçelerin Türkçe dersinde yöntem ve teknik kullanımını sınırladığını belirtmektedirler. Yarıdan fazlası ise, öğrencilerin derse ilgilerinin zayıf olması, sınıftaki öğrenciler arasında seviye farkları olması, öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeylerinin uygun olmaması, sınıflarda öğrenci sayısının fazla olması ve okulun ya da sınıfın fiziki durumunun uygun olmamasının, yöntem ve teknik kullanımını sınırlandıracak gerekçeler olmadığını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin yarısı ise, yeterli araç-gereç olmadığı için farklı yöntem ve teknikleri kullanmadığını ifade etmiştir. Elde edilen bulgular tersten okunduğunda, öğretmenlerin yarısı sadece araç-gereç sıkıntısının yöntem ve teknik kullanımını sınırladığını, diğer gerekçelerin yöntem ve teknik kullanımını sınırlandırmayacağını savunmuşlardır.

Hamzadayı ve Dölek (2017) Türkçe öğretmenlerinin konuşma becerisini de diğer beceriler kadar önemli görmeleri ve öğrencilerin bu becerilerini geliştirmek amacıyla farklı yöntem ve teknikler kullanmaları gerektiği sonucuna varmışlardır. Bu bağlamda öğretmenlerin hazırlıklı-hazırlıksız konuşma, soru-cevap, münazara/tartışma/panel, drama/canlandırma gibi teknikleri daha çok yeğledikleri görülmektedir. Araştırmada, konuşma becerisi ile ilgili sınıf içi etkinlikler arasında Türkçe öğretmenleri tarafından hazırlıksız konuşmalara çok fazla yer verildiği görülmektedir. Bu da çalışmaya paralel olarak farklı yöntem ve teknik kullanımının gerekliliğiyle örtüşmektedir.

Altun Demir'in (2015) yaptığı çalışmadaki verilere göre öğretmenlerin çoğunun drama, diyalog yaptırma, rol oynama gibi aktiviteleri konuşma aktivitelerinin merkezine aldıkları, yine büyük bir kısmının da hem dinleme hem konuşma becerisi aktivitelerine sosyal paylaşım siteleri ve interneti örnek verdikleri görülmektedir.

Karakoç Öztürk ve Altuntaş (2012) ulaştığı verilere göre öğretmenler; açık uçlu sorular sorma, hazırlıklı konuşma, hazırlıksız konuşma, tahmin etme, münazara, canlandırma gibi etkinlikleri uygulamaktadır ve öğretmenlerin en çok uyguladıkları etkinlik açık uçlu sorular sorma etkinliğidir. Öğretmenler tarafından uygulanan etkinlikler arasında en az uygulananı münazara, hazırlıklı konuşma ve tahmin etme etkinliğidir. Bu çalışmanın sonuçlarında da olduğu gibi farklı tip uygulamalara yer verilmesi gerekliliği ön plana çıkmaktadır.

Coşkun ve Nariñ (2018) ise yaptıkları çalışmada yazma etkinlikleri ile konuşma etkinliklerini ele almış olup ders kitaplarında konuşma etkinliklerinin yazma etkinliklerine oranla çok daha az sayıda olduğunu belirtmişlerdir. Bu çalışmadan çıkan sonuçla konuşma etkinliklerinin yetersizliği ve dağılımın dengesizliği paralellik göstermektedir.

Bu bağlamda değerlendirecek olursak konuşma etkinliklerine ve bu etkinliklere bağlı olarak kullanılan konuşma yöntem ve tekniklerine daha fazla yer verilmesi öğretim programının amacına ulaşabilmesi açısından önemlidir.

Ülkemizde uygulanan öğretim programları tematik yaklaşım ve sarmal yaklaşıma göre oluşturulmuştur. Ders kitaplarında kullanılan bu yöntem ve teknikler öğretim programlarına paralel olarak hazırlanmalı ve uygulayıcılara destek olmalıdır. İncelenen ölçütlere göre Türkçe derslerinde kullanılan yöntem ve tekniklerin bazıları programa paralel olarak kitaplarda yer almaktadır ancak bu yöntem ve teknikler yeterli düzeyde değildir. Sarmal yaklaşımı esas alırsak bu durum sarmal yaklaşıma da ters düşmektedir. Öncelikli olarak her yöntemi önce ayrı olarak ele almalı ve sarmal yaklaşıma uygun olarak eklemeler yaparak devam edilmelidir. Bu süreç elbette diğer yöntem ve tekniklerle desteklenmelidir.

6. sınıf Meb ve Ekoyay Türkçe ders kitapları incelendiğinde bazı yöntem ve teknikler ön plana çıkmıştır. Bu sonuçlar ışığında verilebilecek öneriler şu şekildedir:

1. Derslerde sadece belirli yöntem ve teknikler kullanılmamalıdır. Çağın, toplumun ve bireylerin gereksinimlerine göre çeşitli yöntem ve teknikler kullanılmalıdır.
2. Birbirini karmaşık şekilde tekrar eden yöntem ve teknikler belli bir düzen içerisine konulup tıpkı kazanımlar gibi sarmal yaklaşıma uygun olarak hazırlanmalıdır.

KAYNAKLAR

- Altun Demir, N. (2015). Konuşma ve Dinleme Becerileri Üzerine Öğretmen Bilişi Ve İnanışları. Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, 2(4), 173-178.
- Ceylan, S., Duru, K., Erkek, G. ve Pastutmaz, M. (2019). Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 6. Sınıf Ders Kitabı (Ed. Doç. Dr. Zekerya BATUR, Sabri CEYLAN). Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Coşkun, H. ve Nariñ, F. N. (2018). 2017 Türkçe Öğretim Programı Esas Alınarak Hazırlanan 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Yazma ve Konuşma Etkinliklerinin İncelenmesi. Iğdır University Journal of Social Sciences, (16). 627-645.
- Creswell, J. W. (2012). Educational Research Planning, Conducting, And Evaluating Quantitative And Qualitative Research. Boston: Pearson.
- Creswell, J. W. (2017). Eğitim Araştırmaları: Nicel ve Nitel Araştırmanın Planlanması, Yürütülmesi Ve Değerlendirilmesi. (Çev. Ed. Halil Ekşi). İstanbul: EDAM Yayıncılık.

- Çetinkanat, C. (1996). İnsan ilişkilerinde etkili iletişim. Çağdaş Eğitim, 21 (223), 18- 20.
- Demirel, Ö.(1999). İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi. İstanbul: MEB Yayınları.
- Demirel, Ö. ve Kiroğlu, K. (2006). Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Demirel, T. (2019). Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 6. Sınıf Ders Kitabı. İstanbul: Ekoyay Eğitim Yayıncılık Matbaacılık.
- Demir, O. ve Ersöz, Y. (2014). Sınıf Öğretmenlerinin Türkçe Dersinde Kullandıkları Yöntem ve Tekniklerin Aktif Eğitim Anlayışı Bakımından Değerlendirilmesi. İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 1 (1) , 1-11.
- Doğan, Y. (2008). İlköğretim Yedinci Sınıf Öğrencilerinin Dinleme Becerisini Geliştirmede Etkinlik Temelli Çalışmaların Etkililiği. Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 6(2): 261-286.
- Dökmen, Ü. (2008). Sanatta Ve Günlük Yaşamda İletişim Çatışmaları Ve Empati. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Gür, T., Coşkun, İ., ve Sağlam, F. (2013). İlkokul 2, 3 Ve 4. Sınıf Türkçe Ders Kitapları Bütüncesinin Kelime Hazinesini Geliştirme Eğitimi Açısından İncelenmesi. Turkish Studies, 1561-1570.
- Hamzadayı, E. ve Dölek, O. (2017). Konuşma Becerisinin Değerlendirilmesinde Türkçe Öğretmenlerinin Yaklaşımları. Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi, 3 (3), 135-151.
- Karadüz, A. ve Damar, G. (2015). Ortaokul Türkçe Öğretim Programındaki Konuşma Yöntem Ve Tekniklerinin Uygulanma Durumu. Journal of Academic Studies, 17 (67).
- Karakoç Öztürk, B. ve Altuntaş, İ. (2012). İlköğretim İkinci Kademedeki Konuşma Eğitimine Yönelik Öğretmen Görüşleri: Nitel Bir Çalışma. Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, 2(1), 342-356.
- MEB.(2006). İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (6, 7, 8. Sınıflar). Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- MEB.(2018).Türkçe Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar), Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Seçkin, Y., Sevim, O. ve Gedik, M. (2014). Ortaöğretim Öğrencilerinin Konuşma Kaygılarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, (52), 379-393.
- Topçuoğlu, Ünal, F. ve Özden, M.(2018). Diksiyon ve Konuşma Eğitimi. Ankara: Pegem Akademi.
- Uçgun, D. (2007). Konuşma Eğitimi Etkileyen Faktörler. Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 22(1), 59-67.
- Uzuntiryaki, E. ve Boz, Y. (2006). Öğretmen Adaylarının Ders Kitabı Kullanımıyla İlgili Görüşleri. H.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi, 31, 212-220.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayınları.